

LUNDBY FÖRSAMLING

Kyrkofullmäktige

Plats och tid

Lundby församlingshem, 19.00-20.35

Beslutande

Terje Ahl (S), ordförande
Henrik Berglund (FK)
Joakim Berlin (S)
Hanna Broberg (ÖKA)
Marianne Bromberg (S)
Joacim Dahlberg (S) t.jg.ers.
Anita Esping (POSK)
Cecilia Forsmark (SD)
Eva-Lena Fransson (S)
Karin Greenberg Gelotte (S)
Bo Glembring (BA) t.jg.ers.
Axel Hanson (ÖKA)
Ian Hitzeroth (POSK)
Margareta Hoserius (S)
Gustaf Jarlert (POSK)

Annika Johansson (ÖKA)
Madeleine Librén (S)
Sara Lindalen (VISK)
Hampus Lindeberg (POSK)
Tova Mortensen (ÖKA)
Eva Nihlblad (S) t.jg.ers.
Magnus Nilsson (S)
Eva Olsson (SD)
Jerker Schmidt (BA)
Natanael Sjöberg (FK)
Lena Sällström (S)
Anna Svensson (POSK)
Anders Westerberg (ÖKA)
Tone Westerlund (ÖKA)
Kent Wikström (POSK)

Övriga deltagande

Kajsa Törn, sekreterare
Jan Lilja, controller

Utses att justera

Annika Johansson

Plats och tid för justering

Lundby församlingshem, Gamla Lundbygatan 35, 2018-03-20 kl 16.00

Underskrifter

Sekreterare .....

Kajsa Törn

Paragrafer 1-4

Ordförande .....

Terje Ahl

Justerande .....

Annika Johansson

ANSLAG/BEVIS

Protokollet har justerats. Justeringen har tillkännagivits genom anslag på församlingens anslagstavla.

Organ

Lundby församling, kyrkofullmäktige

Sammanträdesdatum

2018-03-06

Datum för
anslags uppsättande

2018-03-26

Datum för
anslags nedtagande

2018-04-16

Förvaringsplats
för protokollet

Församlingsexpeditionen, Hisingsgatan 26, Göteborg

Underskrift

Kajsa Törn

LUNDBY FÖRSAMLING

Kyrkofullmäktige

§ 1

Val av lekmannarevisorer

Kyrkofullmäktige beslutar

att välja Arne Andersson (POSK), Ally Pilroth (ÖKA) och Sven Wennberg (S)
till lekmannarevisorer under perioden 2018-2021, och

att Sven Wennberg ska vara sammankallande för revisorerna.

§ 2

Arvoden till församlingens förtroendevalda

Kyrkofullmäktige beslutar

att efter votering bordlägga ärendet. Se bilaga för omröstning, samt bilaga för
förslaget till arvode.

§ 3

Finanspolicy

Kyrkofullmäktige beslutar

att anta Finanspolicy enligt bilaga.

§ 4

Information

- Kyrkofullmäktiges nästa möte är den 12 juni kl 19.00.

Ordförande 	Juste-rande 		Utdragsbestyrkande
---	--	--	--------------------

Omröstning

Proposition vid omröstningen gällande Arvode till församlingens förtroendevalda

Den som vill att fullmäktige beslutar att ärendet avgörs idag röstar "Ja".

Den som vill att fullmäktige beslutar att bordlägga ärendet röstar "Nej".

Hur var och en röstar

Karin Greenberg Gelotte (S)	Ja
Lena Sällström (S)	Ja
Terje Ahl (S)	Ja
Margareta Hoserius (S)	Ja
Marianne Bromberg (S)	Ja
Madeleine Librén (S)	Ja
Magnus Nilsson (S)	Ja
Eva-Lena Fransson (S)	Ja
Joakim Berlin (S)	Ja
Eva Nihlblad (S)	Ja
Joacim Dahlberg	Ja
Jerker Schmidt (BA)	Ja
Bo Glembring (BA)	Ja
Henrik Berglund (FK)	Ja
Natanael Sjöberg (FK)	Ja
Anna Svensson (POSK)	Ja
Kent Wikström (POSK)	Ja
Hampus Lindeberg (POSK)	Nej
Gustaf Jarlert (POSK)	Nej
Ian Hitzeroth (POSK)	Ja
Anita Esping (POSK)	Ja
Cecilia Forsmark (SD)	Nej
Eva Olsson (SD)	Nej
Sara Lindalen (VISK)	Ja
Annika Johansson (ÖKA)	Nej
Hanna Broberg (ÖKA)	Nej
Axel Hanson (ÖKA)	Nej
Tone Westerlund (ÖKA)	Nej
Tova Mortensen (ÖKA)	Nej
Anders Westerberg (ÖKA)	Nej

Förslag till kyrkofullmäktigebeslut om arvoden i Lundby församling

Motiv

Arvodet möjliggör att förlägga sammanträden till dagtid (Då utgår endera förlorad arbetsförtjänst eller arvode)

Arvodet markerar betydelsen av uppdraget med tanke på rekryteringar av förtroendevalda

Arvodet visar på ansvaret för utveckling av kyrkans organisation, ekonomi och den demokratiska processen

Årsarvode

Årsarvode utgår från 12 ggr det basbelopp som gäller året före budgetåret: 44 800kr

Tabell A: Årsarvode

	Ordförande	1:e vice ordförande	2:a vice ordförande
Kyrkofullmäktige	1,11 %	0,55 % *	0,55 % *
Kyrkorådet	6,7 %	3.3 %	3,3 %
Valnämnd	Beslut senare		

* Ingår i vice ordf. arvode att vid behov ersätta ordf.)

* Valnämnden (valår samt år för valåret)

Tabell B: Arvode för sammanträden

Sammanträde som varar upp till fyra timmar	614 kr/ sammanträde
Sammanträde som varar 4 timmar eller längre	1 004kr/ sammanträde

Förlorad arbetsförtjänst

Utgår då sammanträdet är förlagt till dagtid/arbetstid.

1. Verifierat belopp enligt intyg
2. Schablonberäknat belopp enligt

Heltidsarbetande per timme, Deltidsarbetande per timme (30/40) eller Deltidsarbetande per timme (20/40)

Sammanträdesarvode

I kyrkoråd utgår arvode till ordinarie ledamöter med 614 kr och för ersättare med 307 kr.

Mötesarvode utgår ej till ordf., 1:e o 2:e vice ordf.

Arvode för sammanträde per dag oavsett antalet möten maximerat till 1 004 Kr.

På samma sätt utgår mötes arvode för lekmannevisörerna.

Möten bör i möjligaste mån förläggas till kvällstid. Arbeten som sker i arbetsgrupper typ (fastighet, löner, personal mm) utgår ej något mötesarvoden.

Funktionshindrad förtroendevalds särskilda kostnader

Högst ett halvt prisbasbelopp som gäller året före budgetåret

Kurser och konferenser Under kurser och konferenser utgår reseersättning och förrättningsarvode.

Kostnader för arvoden i Lundby församling enligt fastlagda möten för 2018

	Ordförande	1:e, 2:e vice ordf.	Ordinarie-Ledamöter	Ersättare	Summa kostnad/år
Kyrkofullmäktige	2 000kr/möte	1 000krx2/möte			12 000kr
Kyrkoråd	36 000 kr/år	18 000 kr x 2/år	5 x5x614kr	4 x5x307kr	93 490 kr
Revisorer			3 x 4 x 614kr		7 368 kr
Valnämnd	Beslut senare				
Konferenser		9 st deltagare			7 028 kr

Summa: 119 886 kr

Arvode ska tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2018.

Förslag till ny lydelse, Reglemente om ersättning till församlingens förtroendevalda

Reglementerats tillämpningsområde

1 § Detta reglemente gäller för församlingens förtroendevalda i kyrkofullmäktige, kyrkorådet inklusive dess arbetsutskott, valnämnd och gruppen av lekmannarevisorer.

Ersättning för arbete

2 § Förtroendevalda som innehar presidieuppdrag i församlingen har rätt till årsarvode med belopp som kyrkofullmäktige beslutat i tabell A.

Årsarvode avses utgöra ersättning för presidiesammankomst, överläggningar med (representanter för myndigheter eller allmänheten) angående församlingens verksamhet liksom representation.

För årsarvoderade förtroendevalda som på grund av sjukdom eller annars förhindrad att fullgöra sitt uppdrag under tid som överskrider 1 (1) månad ska arvodet minskas med motsvarande mån.

Förrättningsarvode

3 § Ersättning utgår för kyrkorådets sammanträde till tjänstgörande ledamöter och närvarande suppleanter.

Ersättning för inkomstförlust och kostnader

4 § Utgår då sammanträdet är förlagt till dagtid/arbetstid

1. Verifierat belopp enligt intyg
2. Schablonberäknat belopp enligt. Heltidsbelopp per timme, Deltidarbetande per timme (30/40) eller Deltidsarbetande per timma (20/40)

Församlingens förtroendevalda har rätt till ersättning för kostnader för resor utanför Göteborg om.

- resan avser sammanträde, utbildning, konferens eller liknande inom ramen för förtroendeuppdraget, och
- kyrkorådets ordförande har godkänt resan och kostnaden för resan.

5 § Församlingens förtroendevalda har rätt till ersättning för kostnader för måltid i samband med sammanträde, utbildning, konferens eller liknande inom ramen för förtroendeuppdraget om kyrkorådets ordförande har bestämt att församlingen ska svara för kostnaden.

Kostnad för resa med egen bil ersätts med 18,50 kr.

6 § En förtroendevald med funktionsnedsättning har rätt till ersättning för kostnader i samband med sammanträde, utbildning, konferens eller liknande inom ramen för förtroendeuppdraget om inte kostnaden ersätts på något annat sätt.

Högsta ersättning på årsbasis är ett halvt prisbasbelopp som gäller före budgetåret.

7 § Församlingens förtroendevalda har inte rätt till ersättning för andra kostnader som uppkommer på grund av förtroende uppdraget.

8 § En förtroendevald som vill få ersättning för kostnader enligt 4-6 §§ ska begära det senast ett (1) år från den dagen för den aktivitet som kostnaden hänför sig till. För att få ersättning ska den förtroendevalda styrka sina kostnader.

Praktiska åtgärder mot hinder för förtroendeuppdrag.

9 § Sammanträde och andra aktiviteter där förtroendevalda förväntas delta ska så långt det är möjligt föreläggas till vardagskvällar, lördagar, söndagar och andra helgdagar.

10 § Församlingen skall vidta allmänna åtgärder för att undanröja hinder att ta på sig förtroendeuppdrag som följer av föräldraskap och funktionsnedsättningar.

11 § Församlingen ska även vidta särskilda åtgärder för att undanröja hinder som följer av en enskild förtroendevalds föräldraskap eller funktionsnedsättningar.
Kyrkorådets ordförande bestämmer vilka åtgärder som skall vidtas.

12 § Kyrkorådets ordförande ska i samband med att en förtroendevald tillträder sitt uppdrag undersöka om den förtroendevalda på grund av föräldraskap eller funktionsnedsättning har hinder att delta i sammanträde eller andra aktiviteter som ingår i uppdraget.

Tolkning av reglementet bestämmelser

13 § Frågor om tolkning och tillämpning av reglementets bestämmelser avgörs av kyrkorådet.

Gäller fr.o.m. 1/1 2018.

A A

Bilaga KF 3/2018

Finanspolicy för Lundby församling

ANTAGEN AV KYRKOFULLMÄKTIGE 2018-03-06 § 3

A A

1 INLEDNING

1.1 BAKGRUND

Finanspolicy innefattar åtagande, förutsättningar och ansvar för kapitalförvaltning (placeringar) och upplåning.

Denna finanspolicy fastställs av kyrkofullmäktige efter beslut av kyrkorådet.

Policyn kompletteras med riktlinjer för förvaltare med instruktioner för de förvaltare som Lundby församling utser att hantera kapitalförvaltningen.

Riktlinjerna fastställs av kyrkoherden i förening med kyrkorådet.

1.2 SYFTE MED FINANSPOLICY

En väl definierad finanspolicy är ett styrinstrument och ett hjälpmedel för de personer, internt och externt, som arbetar med kapitalförvaltningen, såväl uppdragsgivare som handläggare. Genom att ansvar, befogenheter, regler och risknivåer definieras och klargöras, skapas förutsättningar för ett snabbt och korrekt beslutsfattande.

1.3 UPPDATERING AV FINANSPOLICY

Finanspolicyen skall ses över av kyrkorådet och uppdateras vid behov.

Åtagande

1.4 ÖVERGRIPANDE MÅL

Den övergripande målsättningen med kapitalförvaltningen är att långsiktigt bygga upp ett kapital avsett att trygga församlingsverksamheten. Genom den avkastning som genereras skapas en ytterligare inkomstkälla till verksamheten.

1.5 AVKASTNINGSKRAV

Utifrån åtagandet, givet Lundby församlings nuvarande förutsättningar, bör avkastningskravet vara cirka 6 % per år i nominella termer sett över en konjunkturcykel. Detta motsvarar 4 % i real avkastning (KPI + 4 %).

1.6 TIDSPERSPEKTIV

Lundby församling ska verka under överskådlig tid framöver och har i grunden en långsiktig placeringshorisont. Dock tas hänsyn till årliga åtaganden varför mer kortsiktiga avkastningsplaner i viss utsträckning används.

2 FÖRUTSÄTTNINGAR

Detta kapitel beskriver generellt vilka förutsättningar och begränsningar som gäller för Lundby församling, dvs. vilka motparter församlingen får göra affärer med, vilka tillgångslag församlingen får investera i, vilka riskbegränsningar som finns, samt vilka etiska riktlinjer som ska gälla.

Utöver vad som beskrivs i detta kapitel regleras kapitalförvaltningen av de riktlinjer som anges i Kapitel 4 - Kapitalförvaltning.

En fördjupning av både kapitel 3 och 4 finns dessutom i Instruktioner till förvaltare.

2.1 MOTPARTER

Godkända motparter för transaktioner med portföljens tillgångar är svenska och utländska institutioner som har Finansinspektionens eller motsvarande utländsk myndighets tillstånd att bedriva investeringsverksamhet. Detsamma gäller förvaring av värdepapper som ska ske hos värdepappersbolag med Finansinspektionens, eller motsvarande utländsk myndighets tillstånd.

2.2 FÖRVALTARE

Med extern förvaltare avses juridisk person som har ett uppdrag att förvalta och administrera Lundby församlings tillgångar. Extern förvaltare som anlitas skall uppfylla kraven om godkänd motpart enligt 3.1 Motparter.

2.3 TILLÅTNA TILLGÅNGSSLAG

Lundby församling får investera i följande tillgångsslag:

2.3.1 RÄNTEBÄRANDE VÄRDEPAPPER

Räntebärande värdepapper är till exempel obligationer, statsskuldväxlar, certifikat och likvida medel. I Instruktionerna anges de begränsningar som gäller avseende kreditrisk och löptid för församlingens investeringar i räntebärande värdepapper.

2.3.2 AKTIER

Investering får endast ske i aktier som är börsnoterade, med undantag för nyemission som görs med avsikt att omedelbart börsnoteras.

2.3.3 ALTERNATIVA INVESTERINGAR

Alternativa investeringar är till exempel hedgefonder, råvaror och fastigheter. Att investera i alternativa investeringar minskar normalt den totala risken i en portfölj eftersom alternativa investeringar inte rör sig på samma sätt som vare sig aktie- eller räntemarknaden.

2.4 TILLÅTNA VÄRDEPAPPER

Placering får ske i enskilda aktier, enskilda räntebärande värdepapper, i värdepappersfonder, samt i s.k. strukturerade instrument med vissa undantag.

Dessutom får derivatinstrument (exempelvis valutaterminer) användas för att minska olika risker, till exempel valutaexponering.

2.5 RISK

Placeringar innebär som regel ett risktagande. Om kapitalförvaltningen är effektiv erhålls en ökad förväntad avkastning genom en höjd risknivå, och en lägre risk erhålls på bekostnad av en lägre förväntad avkastning. Mot bakgrund av portföljens långsiktiga karaktär är församlingen mindre känslig för svängningar i tillgångarnas värde.

För att minska portföljens risk finns begränsningar avseende valutarisk, kreditrisk, likviditetsrisk, samt s.k. emittentrisk. Portföljens risk regleras också praktiskt genom geografisk spridning av investeringarna. Fullständig redogörelse av policyns riskhantering framgår av Instruktioner till förvaltare.

2.6 STIFTELSEFÖRORDNANDET

Förvaltade stiftelsers medel placeras enligt stiftelseförordnandet. Saknas stiftelseförordnandet ska övriga bestämmelser i denna policy gälla.

2.7 ETIK

Församlingens kapitalförvaltning skall ske i enlighet med kyrkoordningens 47 kap. Ekonomisk förvaltning för församlingar. 2 § beskriver: "på sådant sätt att kravet på god avkastning och betryggande säkerhet tillgodoses. Medlen skall därtill förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar."

Genom att etiken integreras i förvaltningen uppnås en önskvärd balans mellan finansiell, miljömässig och social hänsyn.

Församlingen hänvisar till Svenska kyrkans på nationella nivå finanspolicy om etiska placeringsregler i förvaltningen, återgiven i bilaga finanspolicy för svenska kyrkans nationella nivå.

3 KAPITALFÖRVALTNING

Detta kapitel beskriver strategin, dvs. hur församlingen skall agera för att utifrån förutsättningarna uppnå sitt åtagande. Fullständiga instruktioner framgår av instruktioner till förvaltare.

3.1 PORTFÖLJEN

En portfölj är en samling av olika värdepapper med olika avkastning och olika risk. En effektivt sammansatt portfölj innebär en lägre total risk än de enskilda tillgångarna var för sig. Församlingens portfölj skall vara sammansatt enligt följande:

TILLGÅNGSSLAG	ALLOKERING	LIMITER
	Normalportfölj (%)	Min/Max (%)
Svenska aktier	25	0 - 35
Utländska aktier	25	0 - 35
Räntebärande värdepapper	40	15 - 100
Alternativa investeringar	10	0 - 15

Tabell 4 - Strategisk Tillgångsallokering

Portföljen ovan är en s.k. normalportfölj. De olika andelarna i portföljen motsvarar den sammansättning som krävs för att den förväntade avkastningen ska möta avkastningskravet över tiden. Det finns möjligheter, inom vissa ramar (limiter), att avvika från normalportföljen.

3.1.1 RÄNTEPORTFÖLJENS SAMMANSÄTTNING

Ränteportföljen skall i sin helhet placeras i värdepapper i svenska kronor eller företagsobligationer denominerade i SEK eller i EUR/USD men med valutasäkring i SEK.

Även ränteportföljens löptid regleras i Instruktioner till förvaltare.

3.2 FÖRVALTNINGSSTRUKTUR

Portföljen ska förvaltas utifrån de uppställda målen samtidigt som en kostnadseffektiv lösning eftersträvas. Portföljen ska även utformas så att risker som inte förväntas ge bidrag till avkastningen ej får förekomma.

3.3 VAL AV JÄMFÖRELSEINDEX

Portföljens utveckling utvärderas löpande mot avkastningskravet (KPI + 4 %).

3.4 REBALANSERING

Då ett tillgångsslag befinner sig under eller över sin gräns ska portföljen rebalanseras, dvs. omviktas, snarast möjligt med beaktande av kostnader.

3.5 VÄRDESÄKRING AV AKTIEINNEHAV

För aktieinnehav i form av strukturerade instrument finns möjligheter till värdesäkring. För en långsiktigt hållbar strategi skall specifikt aktieinnehav som skall värdesäkras ha uppnått ackumulerad förväntad avkastning, beaktat kostnader för värdesäkringen. Hänsyn skall alltså tas till hur innehavets marknadsvärdeutveckling varit sedan dess start.

4 UPPLÅNING OCH SKULDFÖRVALTNING

4.1 ALLMÄNT

Upplåning får genomföras för att finansiera långfristiga investeringar och refinansieringsbehov. Vid upplåning och skuldförvaltning ska kravet på låg risk beaktas och lägsta möjliga finansieringskostnader eftersträvas för vald risknivå. Upplåningen får högst uppgå till angivet lånebehov enligt fastställd budget eller annat särskilt beslut av Kyrkofullmäktige.

Kyrkoherden ska vid varje finansieringstillfälle i samråd med ekonomiansvarig (Controller), externa kapitalförvaltare och kyrkorådet bedöma förväntad avkastning på placerade finansiella tillgångar.

Detta ska ställas i relation till bedömd finansieringskostnad varvid ett skriftligt ställningstagande anger strategivalet mellan lån eller avyttring av finansiella tillgångar för att tillgodose finansieringsbehovet.

Församlingen ska eftersträva god konkurrens vid upplåning och normalt bör låneförfrågan ske hos minst två kreditinstitut. Hänsyn ska även tas till att en bra fördelning mellan kreditinstitut uppnås.

4.2 TILLÅTNA FINANSIERINGSALTERNATIV

För att uppnå laga finansieringskostnader samt säkerställa tillgången på likvida medel ska församlingen eftersträva att ha många olika tillgängliga upplåningskanaler.

Nedan specificeras tillåtna alternativ för finansiering:

- Upplåning hos Svenska staten
- Upplåning i bank och finansiella institutioner
- Leasing
- Checkräkningskredit

All upplåning ska ske med tillämpning av svensk lag och lånedokumentation. Valutaexponering får inte uppkomma med upplåning.

4.3 RISKHANTERING

4.3.1 SKULDENS KREDIT- OCH RÄNTEBINDNINGSTID

För att begränsa refinansieringsrisken ska kreditförfallen spridas över tiden. Den genomsnittliga återstående kredittiden för låneportföljen ska normalt ligga mellan ett till tre år med två år som norm.

För att begränsa ränterisken ska ränteförfallen spridas över tiden. Den genomsnittliga återstående räntebindningstiden ska normalt ligga mellan ett till tre år men två år som norm.

4.3.2 DERIVATINSTRUMENT I SKULDFÖRVALTNINGEN

Derivatinstrument får användas endast för att minska risken och sprida riskerna inom givna mandat. Tillåtna derivatinstrument är räntetermin, FRA-kontrakt, ränteswappar och Caps & Floors. Derivatinstrumenten får endast användas efter beslut i Kyrkorådet.

4.4 LEASINGFINANSIERING

Leasing avser ett avtal om hyra av lös egendom. Avgörande för om församlingen ska använda leasing eller inte som finansieringsform är den samlade ekonomiska bedömningen vid leasingtillfället. Varje beslut om leasing ska dokumenteras och godkännas av kyrkoherden.

4.5 RAPPORTERING

Kyrkoherden ansvarar för att rapport om låneportföljen framläggs till Kyrkorådet kvartalsvis. Rapporten bör innehålla skuldportföljens volym och genomsnittliga räntesats samt skuldportföljens genomsnittliga kredit- och räntebindningstid.

5 ANSVAR

5.1 FINANSPOLICY

Kyrkofullmäktige fastställer finanspolicyn efter beslut av kyrkorådet och beslutar om förändringar i denna. Kyrkoherden ansvarar för att policyn uppdateras vid behov, minst en gång per år, och bereder förslag till ny policy inför Kyrkorådet. Instruktion för förvaltare fastställs av kyrkoherden i förening med kyrkorådet.

5.2 FÖRVALTNING

Förvaltningen utförs av externa förvaltare. Förvaltare innehar ansvar för att den löpande kapitalförvaltningen sker i enlighet med gällande finanspolicy.

5.3 UPPHANDLING FÖRVALTARE

Kyrkoherden ansvarar för upphandling av externa förvaltare i förening med kyrkorådet liksom att besluta om avveckling av sådana förvaltare.

5.4 RAPPORTERING / UTVÄRDERING

Förvaltare ansvarar för att rapport om placeringarnas fördelning och resultat sänds till församlingen så snart som möjligt efter varje månadsskifte. Kyrkoherden ansvarar för att rapport om portföljens fördelning och utveckling framläggs till kyrkorådet tertialvis.

5.5 GRANSKNING AV FÖRVALTNING

Kyrkorådet säkerställer, utvärderar och kontrollerar att kapitalförvaltningen sker enligt fastställd placeringspolicy. Detta sker genom att ekonomiansvarig (Controller) på kyrkoherdens ansvar följer upp och rapporterar till kyrkorådet.

5.6 REBALANSERING

Om det framgår att någon gräns enligt normalportföljen över- eller underskridits, skall kyrkoherden i förening med kyrkorådet snarast möjligt besluta om rebalansering till tillåtna nivåer enligt föreskrifterna och strategin i denna placeringspolicy.

A A

Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå

Beslutad av Kyrkostyrelsen 2010-04-22

Gäller från 2010-06-01

Uppdaterad 2013-12-12

Uppdaterad 2014-04-25

Uppdaterad 2016-03-01

Uppdaterad 2016-12-15

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	2 (11)

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 SYFTET MED FINANSPOLICY	3
2 Regelverk	3
3 Mål, kapitalnivå och risknivå	3
3.1 REGLERING I KYRKOORDNINGEN	3
3.2 AV KYRKOMÖTET BESLUTAT	4
3.3 AV KYRKOSTYRELSEN BESLUTAT	4
3.3.1 Kapitalförvaltning	4
3.3.2 Likviditetsförvaltning	4
3.3.3 Övriga finansförvaltningar	4
4 Organisation och ansvarsfördelning för kapitalförvaltningen	4
4.1 KYRKOSTYRELSEN	4
4.2 KAPITALFÖRVALTNINGSRÅDET	5
4.3 ÖVRIGA FINANSFÖRVALTNINGAR	5
5 Strategisk tillgångsfördelning inom kapitalförvaltningen	5
5.1 GODKÄNDA TILLGÅNGSSLAG	5
6 Placeringsregler för etik och hållbarhet	7
6.1 GRUNDLÄGGANDE UTGÅNGSPUNKTER	7
6.1.1 Människovärdesprincipen	7
6.1.2 Förvaltarskapstanken	7
6.2 SVENSKA KYRKAN SOM ANSVARSFULL INVESTERARE	7
6.2.1 Aktiva ägare som påverkar	8
6.2.2 Investeringar görs i ansvarsfulla företag som bidrar till lösningar	8
6.3 KONTROVERSIELLA VERKSAMHETER	9
6.3.1 Klimathänsyn	9
6.3.2 Vapen	9
6.3.3 Produktion av alkohol, tobak och spel	10
<i>Alkohol</i>	10
<i>Tobak</i>	10
<i>Spel om pengar</i>	10
6.3.4 Distribution av alkohol, tobak och spel om pengar	10
6.3.5 Pornografi	10
6.4 UTVÄRDERING AV INNEHAVENS FÖLJSAMHET MOT POLICYN	11
6.5 FÖRVALTARNAS ANSVAR	11

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	3 (11)

1 Inledning

1.1 Syftet med finanspolicy

Syftet med detta dokument är att ange strategisk inriktning och regler för hur Svenska kyrkans nationella nivå ska bedriva finansförvaltning. Med finansförvaltning avses följande:

- Kapitalförvaltning
- Likviditetsförvaltning avseende kyrkkontot inklusive frågor om krediter till Svenska kyrkans ekonomiska enheter
- Övriga finansförvaltningar
  - Ideella placeringar
  - Stiftelseförvaltningar

Finanspolicyn fastställs av kyrkostyrelsen som normalt en gång om året prövar om förändringar behöver göras.

2 Regelverk

Finansförvaltningen styrs övergripande av kyrkoordningens 51 kap. Ekonomisk förvaltning för den nationella nivån. I 2 § återfinns regler för medelsförvaltningen.

3 Mål, kapitalnivå och risknivå

3.1 Reglering i kyrkoordningen

Kapitalförvaltningen ska vara långsiktig.

”Trossamfundet Svenska kyrkan skall på den nationella nivån förvalta sina medel på ett sådant sätt att den nationella nivåns kapital bevaras till sin reella (värdesäkrade) nivå mätt över rullande tioårsperioder” (kyrkoordningen 51 kap, 2 §, 1 st.).

Kapitalförvaltningen ska vara effektiv.

”Kapitalet skall förvaltas så effektivt som möjligt. Det skall vara placerat på ett sådant sätt att riskerna sprids och att bästa möjliga uthålliga totalavkastning uppnås” (kyrkoordningen 51 kap, 2 §, 2st.).

Mål för kapitalet ska fastställas.

”Mål för storleken på den nationella nivåns kapital fastställs av Kyrkomötet” (kyrkoordningen 51 kap, 2a §).

Kapitalförvaltningen ska bedrivas etiskt.

”Kapitalet skall därtill förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar” (kyrkoordningen 51 kap, 2 §, 2st.).

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	4 (11)

3.2 Av Kyrkomötet beslutat

Kyrkomötet 2008 beslutade att

- Målnivån för den nationella nivåns kapital ska vara 4 miljarder kronor att tillämpas från 2008 års bokslut.
- Målnivån indexuppräknas årligen med hänsyn till konsumentprisindex.
- Om faktiskt utfall enligt årsbokslut överstiger 125 procent av målnivån ska kyrkostyrelsen lämna förslag till kyrkomötet om hur överstigande kapital ska hanteras.
- Förslag lämnas för de två närmaste åren med indikation för det tredje året.

Av kyrkostyrelsens rambudgetskrivelse 2008 framgår att riskspannet är +/- 25 procent av målnivån, dvs. att kapitalet får röra sig mellan 3 miljarder och 5 miljarder kronor i 2008 års nivå.

3.3 Av Kyrkostyrelsen beslutat

3.3.1 Kapitalförvaltning

Det övergripande målet för avkastningen är en real avkastning på 3 procent över en rullande tioårsperiod mätt som årlig avkastning. Det innebär att avkastningen ska överträffa inflationen (mätt som konsumentprisindex) med 3 procentenheter.

3.3.2 Likviditetsförvaltning

Likviditetsförvaltningen ska genom en aktiv förvaltning av kyrkkontots samlade likviditet uppnå en nettoavkastning på minst 0,25 procent årligen.

3.3.3 Övriga finansförvaltningar

Kyrkostyrelsen beslutar i förekommande fall om mål för övriga finansförvaltningar.

4 Organisation och ansvarsfördelning för kapitalförvaltningen

4.1 Kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen ansvarar för att fastställa en finanspolicy som omfattar

- strategisk inriktning på kapitalförvaltning
- avkastningsmål och godkänd risknivå
- godkända tillgångsslag
- etiska placeringsregler
- etisk utvärdering

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	5 (11)

- o ramar för ägarstyrningsfrågor, ansvarsfullt ägande

4.2 Kapitalförvaltningsrådet

Kapitalförvaltningsrådets uppgifter och sammansättning regleras fr o m 2014 i den *Instruktion för Kapitalförvaltningsrådet* som kyrkostyrelsen fastställt 2014-03-04.

4.3 Övriga finansförvaltningar

Kyrkostyrelsen beslutar i förekommande fall om organisation och ansvarsfördelning rörande övriga finansförvaltningar.

5 Strategisk tillgångsfördelning inom kapitalförvaltningen

Kapitalförvaltningen ska bestå av en väl diversifierad portfölj som har möjlighet att nå de långsiktigt uppsatta målen på avkastning samtidigt som riskaspekterna beaktas. Med riskaspekter avses både risken för att portföljen på kort sikt kan falla väsentligt i värde och risken för att den långsiktiga avkastningen inte uppnås. I kapitel 3 anges avkastningskrav och övergripande riskacceptans.

Beslut om utbetalningar från förvaltningen kan väsentligt påverka förutsättningarna vad gäller tillgångsfördelning och riskhantering. När normalportföljen upprättas ska hänsyn tas till beslutade och planerade utbetalningar från förvaltningen.

Normalportföljen visar den strategiska fördelningen av förvaltningens tillgångsslag, uttryckt som andel av portföljens totala marknadsvärde, samt tillåtna avvikelser från normalvärdet i förvaltningen.

5.1 Godkända tillgångsslag

Placeringar kan göras i såväl enskilda värdepapper som fonder.

Godkända tillgångsslag för kapitalförvaltningen är:

- **Noterade aktier**, kan placeras inom olika delmarknader som t.ex. Sverige, Norden, Globalt och tillväxtmarknader (emerging markets). Andelen noterade aktier får maximalt uppgå till 75 procent av den totala portföljen.
- **Noterade räntebärande värdepapper och likvida medel**, inklusive företagsobligationer och realränteb obligationer. För ränteinstrument nominerade i annan valuta än SEK ska valutasäkring ske i SEK. Andelen noterade räntebärande instrument och likvida medel ska uppgå till minst 25 procent av den totala portföljen.
- **Fastigheter**. Här avses onoterade fastighetsinnehav där Svenska kyrkan går in som medinvestorare i en s.k. fastighetsfond.
- **Alternativa placeringar** är tillgångar som ej ryms bland de noterade tillgångsslagen, t.ex. företagsobligationer (med lägre kreditrating än som ryms inom noterade räntebärande värdepapper) hedgefonder och infrastruktur. Alla onoterade innehav faller inom denna kategori.

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	6 (11)

Svenska kyrkan ser två huvudsyften med investeringar inom tillgångsslagen Fastigheter och Alternativa placeringar. Investeringarna består av innehav som sammantaget minskar risken i den totala portföljen genom att avkastningen inte förväntas vara särskilt starkt korrelerad till andra placeringar, främst aktier. De alternativa placeringarna kan också vara av sådan art att hållbarhetsaspekterna lyfts fram tydligt, där Svenska kyrkan "gör skillnad".

Samtliga investeringar inom tillgångsslagen Fastigheter och Alternativa placeringar ska även kunna motiveras finansiellt för att bidra till att avkastningsmålet för den sammanlagda förvaltningen uppnås.

Investeringar i fastigheter och alternativa placeringar får tillsammans uppgå till maximalt 25 procent av de totala placeringstillgångarna, varav maximalt 20 procent (av de totala placeringstillgångarna) får utgöras av onoterade innehav.

Ovan nämnda gränser ska beräknas utifrån värdet på respektive tillgångsslag vid investeringstillfället. Skulle värdet på övriga tillgångsslag sammantaget utvecklas så mycket svagare än fastigheter och alternativa placeringar att de övre gränserna för dessa överskrids, ska detta i sig inte innebära att tillgångar inom dessa tillgångsslag måste avyttras.

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	7 (11)

6 Placeringsregler för etik och hållbarhet

6.1 Grundläggande utgångspunkter

Två grundläggande moraliska principer är vägledande i arbetet med kapitalförvaltning inom Svenska kyrkan: människovärdesprincipen och förvaltarskapstanken.

6.1.1 Människovärdesprincipen

Föreställningen om ett människovärde, som är lika för alla människor är fundamental både för en kristen etik och för det demokratiska samhället. Ur människovärdesprincipen följer såväl negativa som positiva förpliktelser. De negativa plikterna sätter vissa bestämda gränser för vårt handlande. Varje människa ska behandlas med respekt och får inte utnyttjas på ett otillbörligt sätt. De positiva plikterna å andra sidan innebär krav på våra aktiva insatser för att främja andra människors väl. De positiva förpliktelserna är relaterade till ett krav på rättvis fördelning och likställdhet mellan människor med rötter hos Gamla testamentets profeter. Med utgångspunkt i människovärdesprincipen är det i sin tur möjligt att motivera olika slags mänskliga rättigheter.

6.1.2 Förvaltarskapstanken

Förvaltarskapet är ett viktigt tema i Bibeln med stark relevans för arbetet med kapitalförvaltning. Enligt förvaltarskapstanken uppfattas de tillgångar som vi människor förfogar över som gåvor som vi har fått av Gud för att brukas i våra medmänniskors tjänst. Människan är en förvaltare av Guds gåvor. Detta rymmer ett ansvar både mot andra människor och mot skapelsen i övrigt. Det handlar både om att nyttja olika naturtillgångar för att tillgodose människors behov och om att vårda naturen med tanke både på dess egenvärde och på framtida generationers behov.

6.2 Svenska kyrkan som ansvarsfull investerare

Svenska kyrkan ska i sin kapitalförvaltning sträva efter att vara en ansvarsfull investerare. Detta innebär att placeringar ska bedömas efter en analys av såväl hållbarhet och etik som de finansiella aspekterna. Som ett led i att vi 2007 undertecknade FN:s principer för ansvarsfulla investeringar (UNPRI, Principles for Responsible Investment) har Svenska kyrkans nationella nivå åtagit sig att integrera faktorer som rör miljö, mänskliga rättigheter och bolagsstyrning i analys och investeringsbeslut, ofta kallat ESG (Environmental, Social and Governance). Enligt PRI ska vi utnyttja vår påverkansmöjlighet, verka för transparens och rapportera om vårt eget arbete. Vi ska arbeta för att dessa principer anammas av fler investerare.¹

Vi tillämpar även internationella konventioner som berör bolagens ansvar i vår analys av dem. Sådana är till exempel ILO:s konventioner, OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, FN:s Global Compacts tio principer och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.² Svenska kyrkan har ett tydligt barnperspektiv i all sin verksamhet och för våra kapitalplaceringar avspglas det i till exempel ILO:s konventioner om barnarbete, men även i olika skrivningar

¹ <http://www.unpri.org/about-pri/the-six-principles/>

² <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Pages/InternationalStandards.aspx>

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	8 (11)

som rör kvinnors rättigheter. Vi vill att företagen aktivt ska bidra till hållbar utveckling genom att följa FN:s globala mål för hållbar utveckling som antogs 2015. I dessa 17 mål ingår även klimatfrågan, rent vatten, djurlivet i hav och på land samt skydd av naturresurser.³

I linje med detta ska Svenska kyrkans nationella nivå, som ansvarsfull investerare:

- Välja förvaltare som har kompetens att integrera ESG i analys och investeringsbeslut.
- Lägga tonvikten på ansvarsfulla bolag och vara återhållsam beträffande placeringar i vissa branscher som är problematiska utifrån kyrkans grundläggande värderingar.
- Utnyttja vår möjlighet att som kapitalägare påverka enskilda bolag, branscher och finansmarknaden i stort.

6.2.1 Aktiva ägare som påverkar

Svenska kyrkan ska sträva efter att vara en ansvarsfull ägare i vid bemärkelse. Det innebär att vi ska vara aktiva ägare och utnyttja vår möjlighet att påverka till ökad hållbarhet. Det kan göras på egen hand eller tillsammans med andra aktörer. Denna påverkan kan, utöver den löpande kapitalförvaltningen, bl.a. komma till uttryck genom:

- Förkunnelse och opinionsbildning
- Dialog med bolag, branschföreträdare och andra aktörer på marknaden
- Nya investeringsprodukter som utvecklas tillsammans med förvaltare
- Stöd till och engagemang i olika initiativ, både i Sverige och internationellt

6.2.2 Investeringar görs i ansvarsfulla företag som bidrar till lösningar

Svenska kyrkan vill bidra till lösningarna för en hållbar utveckling i vår värld. Förvaltare av Svenska kyrkans kapital förväntas därför välja bolag utifrån samhällsnytta, där de globala utvecklingsmålen ger vägledning (se ovan). Med det avses t.ex. företag som genom sina varor och tjänster bidrar till en hållbar utveckling eller arbetar systematiskt och målmedvetet med frågor som rör miljö, arbetsförhållanden, mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning, där det har bäring på verksamheten. Det gäller även frågor som rör bolagsstyrning, t ex. korruption, ersättningssystem och öppenhet. I linje med detta ska fokus ligga på företag som:

- Integrerar hållbarhet i sin affärsmodell och strategi
- Redovisar och följer upp sitt hållbarhetsarbete utifrån t.ex. sin uppförandekod och andra riktlinjer och åtaganden
- Följer internationella regelverk som syftar till att skydda människor och miljö, och agerar för att åtgärda fel och brister. Företaget bör använda sin påverkansmöjlighet i hela värdekedjan, det vill säga även i förhållande till leverantörer och kunder.
- Bidrar positivt såväl ekonomiskt, miljömässigt som socialt, till berörda samhällen
- Begränsar sina skadeverkningar på miljön (globalt, regionalt och lokalt) och agerar med hänsyn till nu levande och kommande generationers behov genom att t.ex.

³ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	9 (11)

använda bästa tillgängliga teknik och minska sin användning av, och skydda, naturresurser

- Ser nya affärsmöjligheter genom att bidra till ett minskat resursutnyttjande i en värld med krympande resurser

Denna syn på ansvarsfulla företag innefattar både investeringar i aktier, företagsobligationer och olika typer av krediter till företag. Det kan även inbegripa t.ex. fastigheter och vissa noterade tillgångsslag.

6.3 Kontroversiella verksamheter

En kristen människosyn och det ansvar för andra människors väl som är ett viktigt uttryck för en kristen etik motiverar en återhållsamhet beträffande investeringar i vissa branscher. För dessa branscher krävs ibland även en kvalitativ bedömning för att avgöra om ett företag utgör en möjlig placering. I samtliga fall ska förvaltaren kunna motivera en investering i dessa verksamheter utifrån samhällsnytta och hållbarhet.

6.3.1 Klimathänsyn

Svenska kyrkan uppfattar klimatförändringarna som ett allvarligt hot mot skapelsen och de grundläggande livsvillkoren på vår planet och investerar därför inte i företag som ägnar sig åt utvinning av fossila energikällor. Vi investerar därmed inte heller i t.ex. oljesand eller skiffergas. Förvaltare av Svenska kyrkans kapital förväntas istället investera i bolag som på ett konstruktivt sätt bidrar till att lösa klimatfrågan.

6.3.2 Vapen

Svenska kyrkan avstår från placeringar i bolag som i icke obetydlig omfattning tillverkar eller säljer vapen eller krigsmateriel. Svenska kyrkan utesluter även investeringar i bolag som är aktivt involverade i utveckling och produktion av särskilt inhumana vapen eller dess specialkomponenter. Med aktivt involverade avses tillhandahållandet av produkter och tjänster som är specifikt anpassade för vapnet.

Definition av vapen och vapenrelaterad krigsmateriel

Med vapen avses produkter avsedda att döda, stympa eller ödelägga och som säljs för militära ändamål. Med krigsmateriel avses produkter eller delkomponenter som är speciellt utvecklade för att ingå i vapen eller vapensystem. Produkter och tjänster som omfattas av Svenska kyrkans policy utgår från bilaga 1 till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel, som kan hämtas från hemsidan för Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP). Produkter som omfattas är all krigsmateriel för strid (KS) samt de produkter och tjänster under övrig krigsmateriel (ÖK) som signifikant modifierats (specialanpassats) för att användas i KS. Övriga produkter i bilagan omfattas ej då de bedöms ha dubbla användningsområden (militärt/civilt, så kallade *dual use*-produkter) och/eller saknar tydlig koppling till stridsfunktionen. En vägledning på engelska finns [här](#).

Definition av särskilt inhumana vapen

Med särskilt inhumana vapen menar Svenska kyrkan sådana vapen som strider mot folkrättens principer om att vapen måste kunna diskriminera mellan civila och militära mål

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	10 (11)

och inte får ha oproportionerlig skadeverkan. Vapen bedöms utifrån dessa två principer uteslutande, oavsett om det finns internationella avtal som reglerar det specifika vapnet eller inte. Således bedöms kärnvapen genom sin icke-diskriminerande och oproportionerliga skadeverkan strida mot Svenska kyrkans policy även om ett internationellt avtal (Ickespridningsavtalet) tillåter kärnvapen i viss utsträckning. Exempel på vapen som uppfyller Svenska kyrkans definition av särskilt inhumana vapen: massförstörelsevapen (*WMD*), vapen reglerade i CCW (*Convention on Certain Conventional Weapons*), personminor, klusterbomber samt vapen som innehåller utarmat uran.

6.3.3 Produktion av alkohol, tobak och spel om pengar

Grunden i Svenska kyrkans finanspolicy är att investeringar ska göras i ansvarsfulla bolag som bidrar till lösningar på olika utmaningar i samhället (se 6.2.2). För att underlätta för förvaltare att göra likartade bedömningar har vi satt tydliga ramar för investeringar i följande branscher.

Alkohol

Restriktioner beträffande alkohol har sin grund i de omfattande sociala och hälsomässiga skadeverkningar som är ett resultat av missbruk av alkohol. Svenska kyrkan investerar inte i företag där omsättningen från produktion av alkoholhaltiga drycker överstiger fem procent (5%) av den totala omsättningen. Med alkoholhaltiga drycker menar vi de drycker som har en högre alkoholhalt än 2,25 volymprocent.

Tobak

Företag som tillverkar tobaksprodukter uppfyller inte kraven för att vara ett ansvarsfullt företag med anledning av tobaksprodukternas negativa hälsoeffekter. Svenska kyrkan investerar inte i företag där någon del av omsättningen (0%) kommer från produktion av tobak eller tobaksprodukter.

Spel om pengar

Spel om pengar kan leda till ett spelberoende som påminner om andra typer av missbruk och som kan förorsaka förödande konsekvenser. Svenska kyrkan investerar inte i företag där omsättningen från spelverksamhet om pengar överstiger fem procent (5%) av den totala omsättningen. Bolag vars huvudsakliga affärsidé är produkter för design eller utveckling av mjukvara eller plattformar för spel om pengar är inte heller investerbara.

6.3.4 Distribution av alkohol, tobak och spel om pengar

För bolag som inte producerar men distribuerar alkohol, tobak eller spel om pengar har Svenska kyrkan inga absoluta begränsningar, därför att det är problematiskt att inhämta och säkerställa denna typ av data samt dra gränser som leder till en rättvis och meningsfull bedömning. Om bolag väljs in som är verksamma inom sådan distribution ska förvaltaren kunna motivera även dessa val av bolag utifrån kraven på ansvarsfullhet i avsnitt 6.2.2 i denna finanspolicy.

6.3.5 Pornografi

Svenska kyrkan investerar inte i företag som tillhandahåller sådan pornografi som på ett ohöjligt och utmanande sätt återger sexuella situationer eller händelseförlopp där människans värde och värdighet kränks. Med att tillhandahålla avses produktion samt sådan förmedling som är ett resultat av företagets egna aktiva åtgärder.

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå	2016-12-15	11 (11)

6.4 Utvärdering av innehavens följsamhet mot policyn

En extern utvärdering, så kallad screening, av innehav som kan relateras till bolag (aktier, företagsobligationer, m.m.) ska göras regelbundet i syfte att säkerställa att policyns riktlinjer efterlevs, främst avseende internationella normer och kontroversiella verksamheter.

6.5 Förvaltarnas ansvar

Förvaltare som förvaltar kapital åt Svenska kyrkan har ett ansvar att ta del av denna policy och tillhörande placeringsanvisningar samt säkerställa processer och kompetens för att leva upp till dess skrivningar.

Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet för Svenska kyrkans kapitalförvaltning på den nationella nivån

Beslutad av Kapitalförvaltningsrådet 2010-06-15

Uppdaterad 2013-03-18, 2013-11-28, 2014-02-06, 2014-08-28, 2014-10-16, 2017-01-25

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	2 (10)

Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet– bakgrund	3
2 Ansvarsfulla företag – övergripande syfte med investeringarna	3
2.1 Screening och bolagsdialog	3
2.2 Uteslutning av vissa branscher	4
3 Klimatjustering – en vägledning utifrån bransch	5
3.1 Branscher som kräver särskild screening	5
3.1.1 Branschvis tolkning (baserad på GICS-koder)	6
4 Alkohol, tobak och spel om pengar	7
5 Svenska kyrkans vapenkriterium – en vägledning	7
5.1 Bedömning utifrån relevans	7
5.1.1 En procent – gråzon för analys	7
5.1.2 Se på hela bolaget	8
5.1.3 Påverka bolaget att sälja sin verksamhet	8
5.1.4 Förteckning över vapen och krigsmateriel	8
5.2 Hur ska kriteriet tolkas?	8
5.2.1 Exempel på typbolag som är investerbara	8
5.2.2. Exempel på bolag som inte är investerbara	9
6 Svenska kyrkans pornografikriterium	10
6.1 Tolkningsnyckel för aktiv distribution	10

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	3 (10)

Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet – bakgrund

I "Finanspolicy för Svenska kyrkans nationella nivå", beslutad av kyrkostyrelsen 22 april 2010, fastställs att kapitalförvaltningsrådet ska upprätta placeringsanvisningar för kapitalförvaltningen. Detta dokument omfattar de etiska och hållbara aspekterna av förvaltningen. Övriga styrande dokument som upprättas av kapitalförvaltningsrådet är "Finansiella placeringsanvisningar för Svenska kyrkans kapitalförvaltning på nationell nivå" samt "Arbetsformer och rapportering för Svenska kyrkans kapitalförvaltning på nationell nivå".

Kapitalförvaltningsrådet prövar regelbundet, normalt en gång per år, om förändringar behöver göras i dessa placeringsanvisningar.

Finanspolicyn går inte in i detalj på hur exempelvis kontroversiella verksamheter ska tolkas (se avsnitt 6.3 i finanspolicyn) eller vad restriktionerna utifrån klimathänsyn innebär (avsnitt 6.3.1). Inte heller beskrivs mer utförligt vad Svenska kyrkan avser med ansvarsfulla företag. Därför har vi utvecklat dessa placeringsanvisningar som tydliggör hur vi ser på ansvarsfulla företag och vissa branscher. **Dessa anvisningar är alltså ett förtydligande av finanspolicyn och ger nödvändig vägledning för kapitalförvaltare.** De förvaltare som har frågor om policyn och placeringsanvisningarna är välkomna att kontakta finanssenheten på Svenska kyrkans nationella nivå via växel, 018-169500.

2 Ansvarsfulla företag – övergripande syfte med investeringarna

I finanspolicyns avsnitt 6.2.2 står att "Svenska kyrkan vill bidra till lösningarna för en hållbar utveckling i vår värld. Förvaltare av Svenska kyrkans kapital förväntas därför välja bolag utifrån samhällsnytta, där de globala utvecklingsmålen ger vägledning. Med det avses t.ex. företag som genom sina varor och tjänster bidrar till en hållbar utveckling eller arbetar systematiskt och målmedvetet med frågor som rör miljö, arbetsförhållanden, mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning, där det har bäring på verksamheten. Det gäller även frågor som rör bolagsstyrning, t ex korruption, ersättningssystem och öppenhet."

Förvaltare vi anlitar måste kunna motivera innehaven utifrån skrivningen i finanspolicyn ovan. Extra krav ställs på företag som verkar i regioner eller branscher där risken för korruption eller bristande respekt för mänskliga rättigheter och miljön är hög.

2.1 Screening och bolagsdialog

Policyn anger (avsnitt 6.2.2) att bolag som väljs ut ska följa internationella regelverk som syftar till att skydda människor och miljö. Varje år ska därför innehavslistan genomgå en så kallad normbaserad screening eller genomlysning. De bolag som inte godkänns ska följas upp, eftersom det finns stor risk att bolagen bryter mot policyn. Beroende på vilka åtgärder företagen vidtar, hur allvarliga överträdelserna är och hur väl hållbarhetsarbetet som helhet är integrerat beslutas sedan om de ska behållas eller säljas av.

Förvaltaren ska också ha kunskap om styrkor och svagheter i företagets hållbarhetsarbete. I exemplen nedan beskriver vi hur Svenska kyrkan på den nationella nivån ser på olika avväganden.

Exempel 1. Brister i ett bolag med ett välutvecklat hållbarhetsarbete

Även bolag som har kommit långt kan visa sig ha allvarliga brister i någon del av verksamheten och riskerar att bryta mot policyn. Då ska förvaltaren föra en dialog med

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	4 (10)

bolaget i fråga, eller med flera bolag inom samma bransch i syfte att förbättra bolagets arbetsätt. Återigen är bolagens respons, handlingsplan och hur allvarliga bristerna är helt avgörande för om de är möjliga att investera i.

Exempel 2. Bolag som har startat sent

Vissa bolag och branscher har kommit längre i sitt hållbarhetsarbete än andra. De bolag som startat sent eller av andra skäl inte har integrerat hållbarhetsfrågorna i affärsverksamheten måste åtminstone ha nått en acceptabel nivå eller kunna uppvisa ett tydligt och ambitiöst förändringsarbete för att en investering ska vara förenlig med Svenska kyrkans finanspolicy.

Exempel 3. Små och medelstora bolag

Stora bolag har ofta en miljöstab eller hållbarhetsavdelning som kommunicerar med investerare. Mindre bolag har sällan sådana resurser. Deras påverkan på miljön och omgivande lokalsamhällen kan ändå vara betydande. Vi ställer därför lika höga krav på riskanalys, genomtänkt hållbarhetsstrategi samt införande och uppföljning av aktiviteter på alla bolag oavsett storlek. Däremot menar vi att kraven på hur omfattande arbetet ska vara bör ställas i relation till företagets storlek och faktiska påverkan.

2.2 Uteslutning av vissa branscher

Kapitalförvaltare ska således inrikta sig på att hitta ansvarsfulla företag. Sedan finns det andra aspekter av ansvarsfullhet som rör vissa kontroversiella produkter och branscher som Svenska kyrkan inte vill investera i (se avsnitt 6.3 i finanspolicyn). Svenska kyrkan har därför formulerat specifika krav för branscher med koppling till fossil energi, vapen, pornografi, tobak, alkohol och spel om pengar. I vissa fall behöver en kvalitativ bedömning göras för att avgöra om ett företag utgör en möjlig investering eller inte. Hur dessa bedömningar ska göras beskrivs i följande avsnitt.

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	5 (10)

3 Klimatjustering – en vägledning utifrån bransch

Svenska kyrkan har genomfört en klimatjustering av portföljerna på den nationella nivån, vilket är inskrivet i finanspolicyns avsnitt 6.3.1 enligt nedan:

Svenska kyrkan uppfattar klimatförändringarna som ett allvarligt hot mot skapelsen och de grundläggande livsvillkoren på vår planet och investerar därför inte i företag som ägnar sig åt utvinning av fossila energikällor. Vi investerar därmed inte heller i t.ex. oljesand eller skiffergas. Förvaltare av Svenska kyrkans kapital förväntas istället investera i bolag som på ett konstruktivt sätt bidrar till att lösa klimatfrågan.

Ökat fokus på val av enskilda aktier

Klimatjusteringen har två sidor. Å ena sidan söker Svenska kyrkan aktivt bolag som erbjuder hållbara eller "klimatsmarta" varor och tjänster, hållbara energikällor eller har energieffektiva processer. Å andra sidan investerar vi inte i bolag som utvinner fossil energi. Fokus för alla investeringar är att välja aktier som förvaltare bedömer är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara på lång sikt samtidigt som de ger god finansiell avkastning.

Mindre fokus på benchmark

För att lyckas med det första fallet ovan krävs att förvaltaren hittar bolag som har processer och produkter som bidrar till omställningen till ett lågfossilt samhälle. Det är svårt att i en sådan aktiv förvaltning få en låg *Tracking Error* (standardavvikelsen mellan fondens avkastning och jämförelseindex avkastning) mot ett index som MSCI World eller DJSI. Det beror på att de stora oljebolagen och andra fossilutvinnande bolag utgör en betydande del av dessa index. Vi tillåter (och förväntar oss) därför en *Tracking Error* som är högre jämfört med en mer konventionell förvaltning, som är baserad på att efterlikna sitt jämförelseindex vad gäller exponering mot olika branscher.

Förvaltaren bör kunna visa i en analys hur avvikelserna från jämförelseindex har påverkat avkastningen. Att *Tracking Error* kan skilja ganska mycket mellan olika aktiva förvaltningar med samma jämförelseindex är i sig inte ovanligt.

3.1 Branscher som kräver särskild screening

Den andra sidan av klimatjusteringen handlar om vissa branscher och därmed aktier som inte matchar Svenska kyrkans övergripande klimatmål eller avsikterna i finanspolicyn och därför utesluts. Världen är beroende av fossil energi idag, och behöver samtidigt ställa om till en hållbar energiförsörjning. Vi anser att det är lättare för energibolag att använda förnybara energikällor i större utsträckning för att framställa värme, kyla och el, än för olje-, kol- och gasbolag att öka tillgången på förnybara energikällor. Hittills känner vi inte till ett enda bolag inom olja, kol och gas som driver utvecklingen mot utvinning av hållbara energikällor och uppvisar tillräckligt hög standard inom miljö och mänskliga rättigheter. Däremot finns det flera sådana energibolag. Därför gör vi åtskillnad mellan utvinnande bolag och energibolag i klimatjusteringen.

Nedan följer resultatet av detta synsätt. Riktlinjerna ska tillämpas av alla förvaltare som anger att de följer finanspolicyn.

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	6 (10)

3.1.1 Branschvis tolkning (baserad på GICS-koder)

Vissa bolag finns i branscher som helt ska uteslutas. Andra bolag finns i olika typer av branscher och omfattas därför av andra gränser. Bolag med betydande fossila reserver (enligt listan från Carbon Tracker Initiative)⁴, är inte investerbara.

A. Olja och gas

- Utesluter branscherna: Exploration & Production, Integrated Oil & Gas, Oil Equipment & Services, Pipelines.
- Utesluter GICS-koder 10102030, 10102040, 10102050.
- Utesluter prospektering och utvinning av oljesand och skiffergas, oavsett bransch och omfattning.

B. Kol

1. Utesluter bransch: Kol (Coal)
2. Övriga branscher: Utesluter bolag med intäkter >5% av omsättningen från prospektering och utvinning av kol, t ex vissa gruvbolag.

C. Servicebolag, övriga branscher och majoritetsägare

Utesluter a) servicebolag (inklusive bolag inom olje- och gasdistribution) med intäkter >50% från verksamhet inom A och B ovan; b) bolag med intäkter >50% från likartad verksamhet som i A och B men tillhör en annan bransch; c) majoritetsägare av bolag inom a) och b) ovan.

D. Energibolag

1. Kärnkraft

Energibolag med stor exponering mot kärnkraft väljs in utifrån principen "bäst-i-klassen" med fokus på hälsa, säkerhet och miljö och om de är ledande inom hållbarhetsfrågor i sin bransch.

2. Kolintensiva elbolag

Energibolag är investerbara om mindre än hälften (<50%) av installerad produktionskapacitet är avsedd för fossila energikällor.

E. Energiintensiva bolag

Bolag inom vissa energiintensiva branscher som cement, stål och papper väljs in utifrån principen "bäst-i-klassen" med fokus på miljöbetyget (dvs. E-faktorn av ESG-betyget) och om de är ledande inom hållbarhetsfrågor i sin bransch.

⁴ Klicka på "rankings": <http://fossilfreeindexes.com/the-carbon-underground-2014/>

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	7 (10)

4 Alkohol, tobak och spel om pengar

Svenska kyrkan tillämpar begränsningar för hur stor del av försäljningen, dvs. omsättningen, som ett bolag kan ha från en viss typ av vara som de tillverkar. Vi har valt att intäkter från produktion högst får vara 5% för alkohol, 0% för tobak och 5% för spel om pengar. (Se avsnitt 6.3.3 i policyn.) Bolag vars produkter är nödvändiga för design eller utveckling av mjukvara eller av plattformar specifikt till industrin kring spel om pengar är inte heller investerbara.

För distribution av dessa varor har vi däremot inte satt några absoluta begränsningar, därför att det är problematiskt att inhämta och säkerställa denna typ av data samt dra gränser som leder till en rättvis och meningsfull bedömning.

Detta innebär inte "carte blanche" för bolag som distribuerar alkohol, tobak och spel om pengar; om sådana bolag väljs in ska förvaltaren kunna motivera även dessa val av bolag utifrån kraven på ansvarsfullhet i avsnitt 6.2.2 i finanspolicyn.

5 Svenska kyrkans vapenkriterium – en vägledning

I finanspolicyns avsnitt 6.3.2 beskrivs vapenkriteriet:

Svenska kyrkan avstår från placeringar i bolag som i icke obetydlig omfattning tillverkar eller säljer vapen eller krigsmateriel. Svenska kyrkan utesluter investeringar i bolag som är aktivt involverade i utveckling och produktion av särskilt inhumana vapen eller dess specialkomponenter. Med aktivt involverade avses tillhandahållandet av produkter och tjänster som är specifikt anpassade för vapnet.

Definition av vapen och vapenrelaterad krigsmateriel

Med vapen avses produkter avsedda att döda, stympa eller ödelägga och som säljs för militära ändamål. Med krigsmateriel avses produkter eller delkomponenter som är speciellt utvecklade för att ingå i vapen eller vapensystem. Produkter och tjänster som omfattas av Svenska kyrkans policy utgår från bilaga 1 till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel, som kan hämtas från hemsidan för Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP). Produkter som omfattas är all krigsmateriel för strid (KS) samt de produkter och tjänster under övrig krigsmateriel (ÖK) som signifikant modifierats för att användas i KS. Övriga produkter i bilagan omfattas ej i de fall de bedöms ha dubbla användningsområden (militärt/civilt) och/eller saknar tydlig koppling till stridsfunktionen.

5.1 Bedömning utifrån relevans

5.1.1 En procent – gråzon för analys

För bolag vars omsättning från vapen eller krigsmateriel är centrala för stridsfunktionen gäller en nollgräns (0 %). När det gäller bolag vars omsättning från andra militära produkter (t ex testinstrument) överstiger en procent är de i princip inte investerbara, medan om de ligger under en procent godkänns de för investering. Enprocentsgränsen är dock endast ett riktmärke. Bolag vars omsättning ligger i närheten av denna gräns utesluts eller godkänns inte per automatik utan bedöms individuellt.

Dessutom är det viktigt att titta på om bolagets koppling till vapen uppgår till stora belopp. Finns bolaget med på listor över de 100 största kontrakten till ledande militära kunder men ändå har under en procents koppling, ska det tas in i analysen.

7

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	8 (10)

5.1.2 Se på hela bolaget

Om ett bolag har produkter med koppling till vapen på cirka en procent men produkterna inte är centrala för stridsfunktionen, bör förvaltaren dessutom göra en helhetsbedömning av hur ansvarsfullt bolaget är. Ju mindre öppet ett bolag är, desto försiktigare måste värderingen av vapenanknytningen göras. En något större andel av omsättningen än 1% kan accepteras endast om bolaget är transparent och har ett gott hållbarhetsarbete. Förvaltaren bör kunna motivera ett sådant innehav. Denna lilla flexibilitet gäller alltså endast om bolagets produkter med vapenanknytning inte är centrala för stridsfunktionen.

5.1.3 Påverka bolaget att sälja sin verksamhet

Om ett bolag har en vapenrelaterad produktion under en procent av omsättningen men som är central för stridsfunktionen är det inte investerbart. Då ska bolaget säljas så snart som möjligt. I vissa fall kan det dock finnas en möjlighet att påverka bolaget ifråga att sälja sin vapenrelaterade verksamhet. Det gäller särskilt om verksamheten är ytterst marginell och står i vägen för bolagets hållbarhetsprofil. Det finns flera exempel på bolag som utesluts ur olika hållbarhetsindex p.g.a. en marginell koppling till vapen, trots att de får höga hållbarhetsbetyg. Det finns också exempel på att bolag med hållbarhetsprofil har sålt av sin militära del. Förvaltaren och Svenska kyrkan bör därför undersöka möjligheten att uppmana det aktuella bolaget att sälja sin verksamhet som har koppling till vapen. Om bolaget är öppet för en sådan diskussion kan Svenska kyrkan – tillsammans med förvaltaren och gärna med andra kapitalägare och förvaltare – påbörja en dialogprocess. Ifall engagemanget inte ger resultat inom en rimlig tid, avyttras innehavet i diskretionära mandat. I öppna fonder beslutar förvaltaren om avyttring. Är förvaltaren inte lyhörd för våra argument, måste vi överväga att lämna fonden. På detta sätt tar vi vårt ansvar som ägare att påverka bolag i en mer hållbar och ansvarsfull riktning. Varje sådant fall måste dock prövas individuellt av Svenska kyrkan (som ytterst ansvarig för hur vapenkriteriet ska tolkas) utifrån hur vi ser på bolaget, den vapenrelaterade produkten och möjligheterna att nå det önskade resultatet av dialogen.

5.1.4 Förteckning över vapen och krigsmateriel

Lagen om krigsmateriel regleras i svensk lagstiftning medan produkter som både används militärt och civilt omfattas av EU-lagstiftning. Under 2012 arbetades förteckningen över vapen och krigsmateriel om och är numera anpassad till EUs militära lista (ML). Den är indelad i 22 olika områden. För bolag som levererar tjänster till militära kunder bör förvaltaren bedöma om tjänsterna ingår i kärnverksamheten och om de är offensiva.

Läs den fullständiga listan [här](#) eller se länken nedan. Den finns ännu inte på engelska.

http://www.isp.se/documents/Regelverk/FM/ISP_forklaring_forteckning_kmtb.pdf

5.2 Hur ska kriteriet tolkas?

5.2.1 Exempel på typbolag som är investerbara

Företaget A

Företaget äger 20% av ett bolag som tillhör Övrig krigsmateriel enligt ISPs indelning. Omsättningen från den produktion som kan kopplas till vapen är endast 0,3% och är inte central för stridsfunktionen.

Företaget B

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	9 (10)

Omsättningen från den del av verksamheten som kan kopplas till vapen är marginell, 0,3%. Innehållet är inte centralt för stridsfunktionen.

Företaget C

Företaget C äger 20% av företaget E, se nedan. I övrigt finns ingen koppling till vapen.

Företaget D

Företaget gör testinstrument, vilket är viktigt (men inte centralt) för stridsfunktionen. Runt 1% av omsättningen är vapenrelaterad. De är ledande inom hållbarhetsfrågor. En totalbedömning leder till att de är investerbara.

Bolag som tillverkar halvledare – kan jämföras med tillverkare av ”skruvar och muttrar”, dvs. halvledare är inte centrala för stridsfunktionen. Bolagen är investerbara så länge produkterna även säljs till civila kunder men inte om de enbart säljs till militären.

Bolag som tillverkar viss övrig krigsmateriel anser vi är investerbara. Exempel är skyddsmateriel och ammunition för jakt eller sportskytte.

5.2.2. Exempel på bolag som inte är investerbara

Företaget E

Av omsättningen är 3% vapenrelaterad. De äger 49% av ett bolag som tillverkar stridsfordon, som klassas som centrala för strid. De utesluts alltså både vad avser omfattning och typ av produkt.

Företaget F

Trots att omsättningen är under 1% utesluts de p.g.a. innehållet i produkten. De har program för avancerad pilotträning för attackflygplan som används i stor skala.

Företaget G

Genom sitt helägda dotterbolag tillverkar de avancerade stridsfordon, vilket är centralt för stridsfunktionen. Därför utesluts de. Omsättningen är dock under 1% från denna verksamhet.

DOKUMENT	BESLUTSDATUM	SIDA
Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet, Svenska kyrkan	2017-01-25	10 (10)

6 Svenska kyrkans pornografikriterium

Kriteriet står att finna i finanspolicyns avsnitt 6.3.5 och har följande lydelse:

”Svenska kyrkan investerar inte i företag som tillhandahåller pornografi som på ett ohöjtt och utmanande sätt återger sexuella situationer eller händelseförlopp där människans värde och värdighet kränks. Med att tillhandahålla avses produktion samt sådan förmedling som är ett resultat av företagets egna aktiva åtgärder.”

6.1 Tolkningsnyckel för aktiv distribution

Produktion av pornografi förekommer endast i något enstaka fall bland världens börsbolag. Dessa företag utesluts direkt pga. kriteriet. Distribution av pornografiskt material berör följande branscher:

- Handel
- Teleoperatörer
- Media
- Hotell

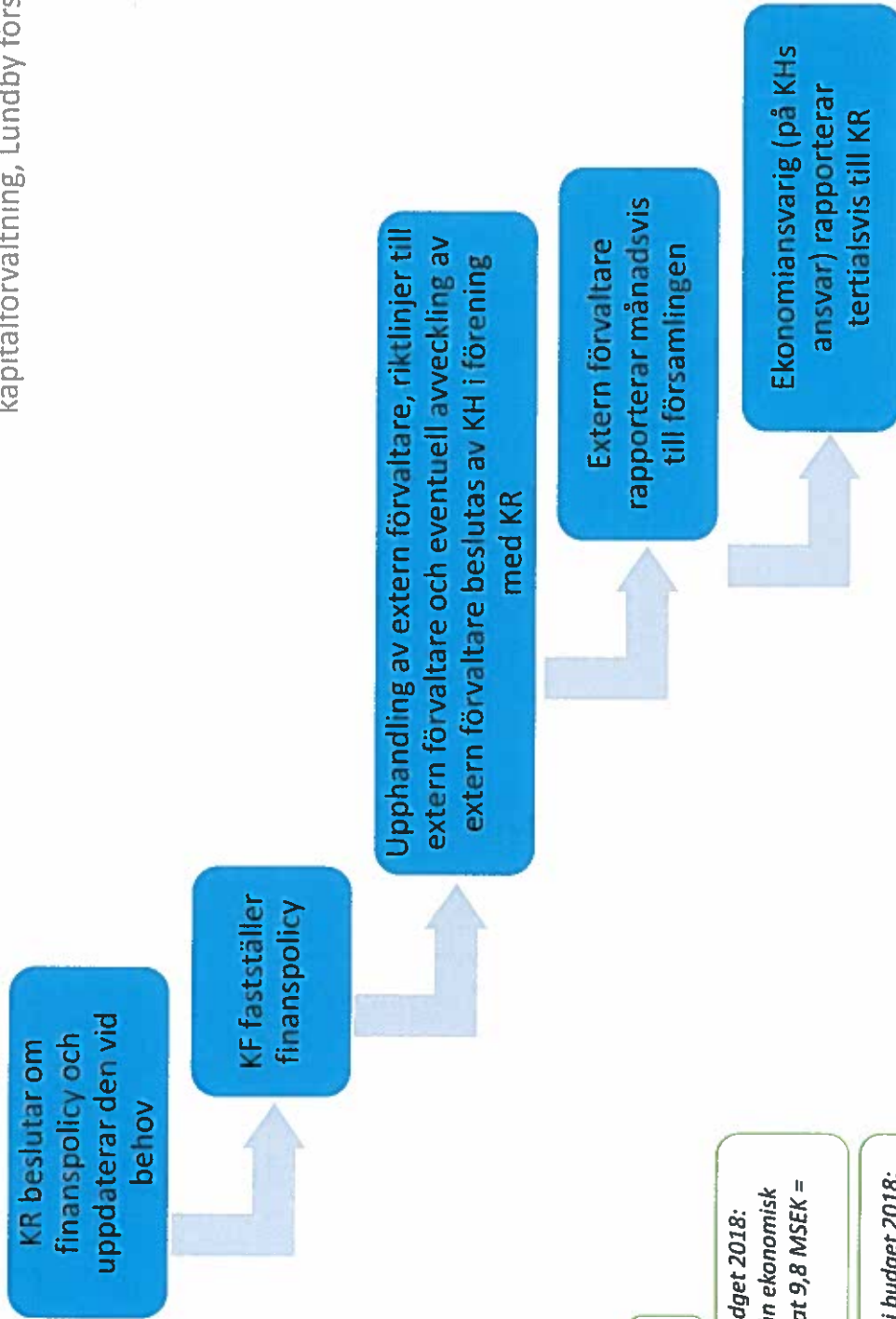
De olika branscherna är involverade i olika hög grad och har olika drivkrafter för sin inblandning. Det går en skarp linje i aktivitetsnivå mellan bolag som får en anseelig del av sina intäkter från pornografi och de bolag som endast i ringa omfattning tjänar pengar på distribution av pornografiskt material. De bolag som är aktiva i sin marknadsföring av pornografiskt material tjänar också mest pengar på det. Dessa bolag finns i mediebranschen.

Däremot är intäkterna från distribution av pornografi marginella för branscherna hotell, handel och teleoperatörer. Bolagen i dessa branscher är också passiva i sin distribution. Pornografiskt material kan finnas för den som är intresserad, men kunden måste själv leta efter det och göra ett aktivt och medvetet val för att få del av det. Det kan jämföras med att bibliotek som tillhandahåller pornografiskt material.

Navet i distributionen är således mediebolagen. De äger och driver kanaler för kabel-TV och satellit-TV. De har även försäljning av filmer via Internet. Det är dessa bolags aktivitet som förekommer i de tre övriga branscherna, vilka främst fungerar som distributionskanaler till mediebolagen. (Framöver är det möjligt att teleoperatörer kommer att vara mer drivande, och då får vi göra en ny bedömning.)

Screening bör därför göras endast av mediebranschen, med GICS-kod 25401025.

De mediebolag som har en tydlig koppling till pornografi är inte investerbara. Beträffande de övriga branscher (handel, teleoperatörer och hotell) kan konstateras att den distribution av pornografi som förekommer kan karakteriseras som passiv. Verksamheten är dessutom mycket begränsad till sin omfattning.

AA

"att ta hänsyn till i riktlinjer för extern förvaltare"

"att placera" enligt kassaflödesbudget 2018: finansiella anläggningstillgångar från ekonomisk reglering 20,8 MSEK och årets resultat 9,8 MSEK = 30,6 MSEK

"likviditetsmål" enligt finansiella mål i budget 2018: 6 månaders lönekostnader inkl personalomkostnader = 19,4 MSEK